

POSTANOWIENIE

Dnia 10 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania T.G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie

o emeryturę pomostową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 10 grudnia 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 19 grudnia 2024 r., sygn. akt III AUa 654/24,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
240 zł (dwieście czterdzieści) z odsetkami z art 98 § 1¹ k.p.c.
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2024 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację ubezpieczonego T.G. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 1 lutego 2024 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie z dnia 1 marca 2023 r. odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, ubezpieczony nie wykazał spełnienia przesłanki określonej w art. 4 pkt 6 lub art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, albowiem nie posiada na dzień 31 grudnia 2008 r. 15-letniego

okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (art. 49 pkt 3), nie wykonywał też po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (art. 4 pkt 6). Wykonywana przez ubezpieczonego praca po dniu 31 grudnia 2008 r., szczegółowo opisana przez Sąd pierwszej instancji, nie kwalifikuje się do żadnego z rodzajów prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wymienionych w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. W szczególności nie wykonywał on pracy wymienionej w załączniku nr 2 pod poz. 12 - pracy operatorów żurawi wieżowych, do obsługi których są wymagane uprawnienia kategorii IŻ lub równorzędne oraz dźwignic portowych lub stoczniowych. Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy ubezpieczony nie posiadał uprawnień kategorii IŻ lub równorzędnych do obsługi żurawi wieżowych i nigdy nie pracował na tego rodzaju żurawiach, nie pracował też na dźwignicach portowych lub stoczniowych. Wykonywana przez T.G. praca operatora żurawia samojezdnego nie jest pracą wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Podobne uwagi należy, zdaniem Sądu Apelacyjnego, odnieść do pracy wykonywanej przez ubezpieczonego do dnia 31 grudnia 2008 r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t, maszynisty ciężkich maszyn budowlanych, operatora żurawia samojezdnego - również szczegółowo opisanej przez Sąd Okręgowy. Praca ta tak samo nie kwalifikuje się do żadnego z rodzajów prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wymienionych w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Odnosząc się natomiast do pracy ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie Inżynieryjnym „K.” w K. jako kierowcy cysterny z paliwem (praca wymieniona w załączniku nr 2 pkt 10 do ustawy o emeryturach pomostowych - praca kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne wymagające oznakowania pojazdu tablicą ostrzegawczą barwy pomarańczowej, zgodnie z przepisami Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r.) nie była ona, jak słusznie stwierdził Sąd Okręgowy, wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez 15 lat przed dniem 1 stycznia 2009 r.

W zakładzie tym odwołujący się był zatrudniony od dnia 8 lipca 1987 r. do dnia 30 listopada 2000 r. i pomimo, iż zasadniczą część obowiązków pracowniczych ubezpieczonego stanowiła praca polegająca na rozwożeniu cysterną paliwa na poszczególne budowy to jednak ok. 10-15% czasu pracy poświęcał on na obsługę dźwigu na budowach, a ponadto od 1995 r. objął też funkcję kierownika stacji paliw, co wiązało się z koniecznością poświęcenia części czasu pracy na obowiązki administracyjne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczony legitymuje się wyłącznie okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy emerytalnej, co nie uprawnia do przyznania spornego świadczenia. Sąd Apelacyjny podkreślił nadto, że ocena konstytucyjności przepisów ustawy o emeryturach pomostowych została dokonana w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, m.in. w wyrokach: z dnia 16 marca 2010 r., K 17/09; z dnia 25 listopada 2010 r., K 27/09 oraz z dnia 3 marca 2011 r., K 23/09. Zauważył również, że Sąd Okręgowy w całości dał wiarę zarówno zeznaniom świadków jak i wyjaśnieniom odwołującego się.

Skargę kasacyjną oparto na:

- naruszeniu prawa materialnego, a mianowicie:

1) art. 4, art. 3 ust. 1 i 3 oraz art. 49 ustawy z dnia z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych oraz art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej ustawa emerytalna) przez niewłaściwe zastosowanie cytowanych przepisów w niniejszej sprawie i przyjęcie, jakoby ubezpieczony nie pracował w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze i nie nabył prawa do emerytury pomostowej pomimo, iż ubezpieczony spełnia przesłanki do nabycia takowego świadczenia wskazane w cytowanych przepisach,

2) art. 2 Konstytucji w zakresie w jakim dokonano naruszenia zasady ochrony praw nabytych, zasady niedziałania prawa wstecz oraz zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a więc konstytucyjnych zasad demokratycznego państwa prawnego, a które to naruszenie polega na pozbawieniu ubezpieczonego uprawnień, które nabył przed 1 stycznia 2009 r. poprzez wykonywanie pracy kwalifikowanej według stanu prawnego

obowiązującego w dacie jej wykonania jako praca w warunkach szczególnych i zarazem gdyby miało mieć zastosowanie zgodnie z oceną Sądu a quo dobitnie dowodziłoby o braku przestrzegania przez ustawodawcę zasad przyzwoitej legislacji;

- naruszeniu przepisów postępowania mającym istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a mianowicie:

1) art. 227 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. przez oddalenie wniosku ubezpieczonego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy zgłoszonego na rozprawie przed Sądem Okręgowym w Katowicach w dniu 16 listopada 2023 r. (k. 312) zmierzającego do ustalenia czy ubezpieczony wykonywał w ramach swoich dotychczasowych obowiązków pracowniczych jakąkolwiek pracę w warunkach szczególnych po 1 stycznia 2009 r.

2) art. 233 § 1 w zw. z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na przejęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w kwestii zasadności uznania pracy ubezpieczonego przy obsłudze dźwignicy - suwnicy, co skutkowało tym, że zarzut apelacyjny w tym zakresie nie został rozpoznany.

Zdaniem ubezpieczonego zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, których wykładnia nie powinna budzić żadnych wątpliwości i powinna być korzystana dla ubezpieczonego, który przecież, co nie ulega żadnej wątpliwości, wykonywał szkodliwą pracę. Zdaniem skarżącego skarga - w świetle zasady ochrony praw nabytych wynikających z art. 2 Konstytucji - jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) i jako taka winna zostać przyjęta przez Sąd Najwyższy do rozpoznania. Zaskarżony wyrok w sposób nieuprawniony kwestionuje zasadność stosowania art. 49 ustawy do oceny kwestii przesłanek nabycia świadczenia, o którym mowa w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych w zw. z art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Poprzez niewłaściwą wykładnię przepisów Sąd meriti dokonuje ponownej oceny szkodliwości warunków pracy ubezpieczonego, które raz już były ocenione, to jest były uznawane za szkodliwe w chwili, kiedy ubezpieczony wykonywał pracę. Tego typu interpretacja przepisów, polegająca na uznaniu za

nieszkodliwe warunków pracy, która wcześniej była uznawana za szkodliwą, jest o tyle krzywdząca dla osób, które wykonywały pracę w okresie obowiązywania starych przepisów, że ocena szkodliwości obecnie jest dokonywana przez pryzmat obecnych warunków pracy w tychże warunkach. Jednakże oczywistym jest, w ocenie skarżącego, że z uwagi na postęp technologii, warunki pracy obecnie nieszkodliwe nie były takimi wówczas, gdy faktycznie praca była wykonywana.

Sąd Najwyższy zważył:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (398⁹ § 1 k.p.c.).

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Spełniające te wymogi naruszenie przepisów prawa powinno mieć postać kwalifikowaną, dostrzegalną bez potrzeby wnikliwej analizy prawnej i zagłębiania się w szczegóły sprawy. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, LEX nr 2156603). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie

konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2015 r., II PK 112/15, LEX nr 2025780). W rozpoznawanej sprawie skarżący upatruje oczywistej zasadności skargi kasacyjnej de facto w niewłaściwej jego zdaniem wykładni art. 49 ustawy o emeryturach pomostowej, sprowadzającej się do nieuznawania, w myśl obecnie obowiązujących przepisów, za szkodliwej pracy, która była za taką uznawane pod rządami uprzedniej regulacji.

Zauważyć należy, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że warunkiem skutecznego ubiegania się o emeryturę pomostową w świetle wykładni językowej art. 4 i 49 ustawy o emeryturach pomostowych jest legitymowanie się określonym stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych lub przepisów dotychczasowych) oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych, a więc po 1 stycznia 2009 r. W przypadku, kiedy osoba ubiegająca się o to świadczenie nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy w warunkach szczególnych według poprzednio obowiązujących przepisów, to może nabyć prawo do „nowego” świadczenia jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy (okres prac) można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych) lub o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych). Innymi słowy, brak podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej takiemu ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze dziś nie może być kwalifikowany w taki sposób (wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013/5-6/62). Pogląd ten został potwierdzony w późniejszym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2012 r. (I UK 164/12, OSNP 2013/15-16/185), w którym Sąd zajął stanowisko, że pojęcie "okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze,

w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 zawarte w art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych oznacza okres pracy wskazany w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, bez wliczania do niego okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy emerytalnej. Pamiętać trzeba, że w ramach reformy systemu ubezpieczeń społecznych ustawa emerytalna dążyła do stopniowej likwidacji możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę przez odejście od rozbudowanego dotychczas systemu świadczeń społecznych. Cel ustawy o emeryturach pomostowych był dalej idący, gdyż chodziło o zawężenie grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze do ściśle zamkniętego kręgu podmiotów, zdefiniowanych charakterem wykonywanej pracy. Z tego względu ustawodawca odstąpił od szerokiego katalogu prac zamieszczonych w dotychczasowych wykazach A i B, stanowiących załączniki do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Z treści art. 3 ust. 1, 2 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych wynika, że ustawodawca nie definiował stanowisk pracy, lecz skoncentrował się głównie na charakterze wykonywanej pracy, określonej bardziej lub mniej ogólnie, choć niektóre prace określono precyzyjnie. Ustawa o emeryturach pomostowych nie zawiera jednak ustawowych definicji poszczególnych prac. Rezygnacja z prawnego definiowania poszczególnych prac, przy uwzględnieniu głównego celu ustawy, pozwala na przyjęcie, że prace te, jako pojęcia prawne powinny być interpretowane zgodnie ze wskazaniami wynikającymi z art. 3 ust. 1 i 2 tej ustawy i nie mogą prowadzić do rozszerzenia kręgu beneficjentów o osoby nią nieobjęte (wyrok Sądu Najwyższego z 22 listopada 2022 r., III USKP 136/21, OSNP 2023, nr 5, poz. 58).

Nieuprawniona będzie więc taka interpretacja przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, na podstawie której świadczenia nią przewidziane nabywać będą pracownicy, którzy nie wykonywali prac, uznanych na gruncie tej ustawy za wykonywane w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a jedynie prace podobne. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, w ustawie o emeryturach pomostowych nastąpiła zasadnicza zmiana konstrukcyjna określenia wykazów prac szczególnych, której celem było ich zobiektywizowanie; w wykazach stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych zostały

wskazane jedynie te prace, które spełniają kryteria zawarte w art. 3 ust. 1 i 2 tej ustawy (por. wyroki: z dnia 3 marca 2011 r., K 23/09, OTK-A 2011/2/8 czy z dnia 25 listopada 2010, K 27/09, OTK-A 2010/9/109). Prawo do emerytury pomostowej, tak jak prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie ustawy emerytalnej, stanowi przywilej i wyjątek od zasady powszechnego wieku emerytalnego, zaś przepisy wprowadzające wyjątek od ogólnych zasad nabywania prawa do emerytury nie powinny być wykładane w sposób rozszerzający. W prawie ubezpieczeń społecznych z zasady przepisy powinny być wykładane w sposób ścisły z wyraźną dominacją wykładni literalnej. Nie powinno się więc stosować do nich zasadniczo wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwężającej, modyfikującej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 315/07, LEX nr 496396; z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, LEX nr 221705; z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 239/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 103; z dnia 4 marca 2008 r., II UK 129/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 155; z dnia 19 maja 2009 r., III UK 6/09, LEX nr 509028; z dnia 25 października 2016 r., I UK 386/15, LEX nr 2169474). Oznacza to konieczność przyjęcia, że w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym w wykazach stanowiących załączniki nr 1 i 2 do tej ustawy, ustawodawca w sposób ścisły i wyczerpujący uregulował rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze. Wymienione w nich prace stanowią katalog zamknięty, który nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 czerwca 2021 r., II USK 202/21, LEX nr 3352460; z dnia 24 sierpnia 2021 r., LEX nr 3344305, czy wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11, LEX nr 863891). W tym świetle bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostają przywołane przez skarżącego okoliczności, iż „Ubezpieczony przez cały wymiar czasu pracy przed 2009 rokiem narażony był zatem na bezpośrednie wdychanie spalin, których szkodliwość jest powszechnie znana. Gdyby spaliny nie

były szkodliwe, to wówczas nie umieszczano by w ówczesnych pojazdach mechanicznych żadnych dodatkowych katalizatorów spalin. Wiedzą obecnie powszechną jest to, że spaliny silnika Diesla są przyczyną zarówno ostrych, jak i przewlekłych szkodliwych zmian w układzie oddechowym, głównie w postaci astmy oraz w układzie sercowo-naczyniowym. Są też czynnikiem mutagennym i rakotwórczym - grupa 2A wg Międzynarodowej Organizacji Badań nad Rakiem (...)"

Ocenie Sądu Najwyższego wymykają się rozważania skarżącego dotyczące odmowy przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Po pierwsze nie wiadomo, czy dowód ten miałby odnosić się do pracy wykonywanych przed czy po 2009 r. („co do kwalifikacji charakteru prac po 2009 r. (...) Uznanie takowe co najwyżej powinno być poprzedzone dowodem z opinii biegłego choć z przedstawionych powyżej poglądów naukowych wynika jednoznacznie szkodliwość pracy ubezpieczonego przed 1 stycznia 2009 r.”). Poza tym skarżący nie łączy go we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z naruszeniem konkretnie wskazanych przepisów postępowania, wskazując przy tym wyraźnie, że oczywistej zasadności skargi upatruje w naruszeniu przepisów prawa materialnego.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[A.P.]

[a.ł]